

**XÂY DỰNG HỆ THỐNG PHÁP LUẬT NHẪM TĂNG CƯỜNG
TÌNH ĐOÀN KẾT, KHOAN DUNG GIỮA CÁC TÔN GIÁO**
tại Hội thảo "Tôn giáo trong hệ thống pháp luật đương thời" do
Đại học BYU, Utah tổ chức tháng 10 năm 2010

TH.S NGUYỄN VĂN THANH¹

Trước hết cho phép tôi gửi lời cảm ơn chân thành đến Ngài W. Cole Durham và trường Đại học BYU, Utah đã tạo điều kiện cho tôi được đến chia sẻ và học hỏi ở diễn đàn bổ ích và lý thú này,

Tôi xin được gửi lời cảm ơn và chào mừng đến toàn thể các vị đại biểu,

Trong 2 ngày qua, chúng tôi đã được nghe các nhà khoa học và các nhà hoạt động thực tiễn đề cập đến nhiều vấn đề thú vị và bổ ích liên quan đến luật pháp và tôn giáo, chính trị và tôn giáo, luật pháp quốc gia và giáo luật của tôn giáo, quan hệ giữa quyền tự do tôn giáo và các quyền cơ bản khác của công dân... Đó là những tri thức và kinh nghiệm quý chúng tôi rất trân trọng, quan tâm.

Kính thưa quý vị đại biểu,

Thế giới ngày nay đang trong quá trình vận động, biến đổi rất nhanh chóng về mọi phương diện. Các tôn giáo, với tư cách là một loại hình ý thức xã hội cũng không nằm ngoài sự vận động, biến đổi chung đó. Trong quá trình vận động, phát triển, mỗi quốc gia đang từng bước hoàn thiện hệ thống luật pháp liên quan đến tôn giáo cho phù hợp với xu thế vận động chung và điểm đặc biệt chúng tôi muốn nhấn mạnh ở đây là hệ thống luật pháp đó phải **đảm bảo tăng cường được sự đoàn kết, khoan dung giữa các tôn giáo**. Vì vậy, tôi rất quan tâm đến ý kiến phát biểu của Ngài W.Cole Durham là xây dựng một đền thờ Hồi giáo ở gần địa điểm 2 Toà tháp đôi tại NewYock; ý kiến của Ngài Tahir Mahmood (Ấn Độ) và ý kiến của một số nhà khoa học khác về việc các tôn giáo phải hợp tác với nhau, không phân biệt lớn - nhỏ; tránh kỳ thị và tranh chấp đúng - sai giữa các giáo hội; đồng thời không chấp nhận bạo lực liên quan đến tôn giáo.

Chắc có vị sẽ đặt câu hỏi: Tại sao chúng tôi quan tâm đến vấn đề tăng cường đoàn kết, khoan dung giữa các tôn giáo ?

¹ Phó Trưởng ban Thường trực Ban Dân tộc và Tôn giáo, Ủy viên Thường trực Hội đồng Tư vấn về Tôn giáo Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam.

Vì Việt Nam chúng tôi là đất nước đa tôn giáo (*đến nay ở Việt Nam đã có 12 tôn giáo với 32 tổ chức tôn giáo được Nhà nước công nhận, đó là chưa kể các tôn giáo mang bản sắc riêng của đồng bào các dân tộc thiểu số*). Các tôn giáo Việt Nam cũng như tôn giáo trên thế giới ngày nay đang sống trong một thời đại biến chuyển với những đặc điểm, nội dung đáng quan tâm, đó là:

- Cách mạng khoa học, công nghệ hiện đại và kinh tế tri thức phát triển mạnh mẽ;

- Toàn cầu hoá trên nhiều lĩnh vực ngày càng thu hút nhiều quốc gia, dân tộc tham gia;

- Xu thế dân chủ hoá đời sống quốc tế được quan tâm. Dân chủ là chủ đề lớn của thời đại ngày nay, là nguyện vọng thiết tha của loài người. Đời sống thế giới ngày càng được dân chủ hoá mạnh mẽ.

- Là thời đại xã hội hoá ngày càng cao sức sản xuất xã hội trên cơ sở những thành tựu khoa học, công nghệ hiện đại và nền kinh tế tri thức;

- Là thời đại đan xen các chế độ xã hội, các thể chế chính trị, các loại hình tôn giáo khác nhau cùng tồn tại, cùng chung sống;

- Là thời đại hoà bình, phát triển, dân chủ, công bằng, văn minh;

- Là thời đại hướng tới tiến bộ xã hội.

Trong thời đại ngày nay, ngoài những đặc điểm, nội dung tích cực, còn có những vấn đề tiêu cực đang nổi lên, cần sự quan tâm chung sức giải quyết ở cấp độ toàn cầu, như: *Vấn đề biến đổi khí hậu toàn cầu và các thảm họa thiên tai; sự bùng nổ dân số và phân hoá giàu nghèo; an ninh tài chính, lương thực, năng lượng và môi trường; những dịch bệnh lớn; những luồng di dân tự do xuyên quốc gia; các tội phạm xuyên quốc gia, chủ nghĩa khủng bố...*

Đối với vấn đề tôn giáo, chúng tôi thấy rằng:

- Thời đại nào cũng có tôn giáo, trong thời đại ngày nay, nhìn chung các tôn giáo trên thế giới có sự biến đổi mạnh mẽ, đa dạng với những nét mới.

- Tôn giáo thuộc phạm trù ý thức hệ nhưng rất đặc biệt, bởi lẽ nó tồn tại xuyên thời gian và không gian, là một lực lượng đáng kể trong một quốc gia và trong thời đại ngày nay. Tôn giáo là một thành tố xã hội, văn hoá, đạo đức mang tính cộng đồng. Trong thời đại ngày nay, tôn giáo là một sức mạnh.

Với các quốc gia đa dân tộc, có nhiều tôn giáo sống đan xen, hơn nữa, việc xác định rõ đặc điểm, tính chất của thời đại càng có ý nghĩa quan trọng. Trong nhiều vấn đề đặt ra của một quốc gia, vấn đề tôn giáo chiếm giữ một vị trí rất quan trọng, bởi bản thân vấn đề luôn ẩn chứa trong nó nhiều yếu tố, có thể chi phối, tác động mạnh mẽ đến nhiều lĩnh vực của đời sống xã hội, thậm chí là sự mất, còn; sự phát triển hay suy yếu của quốc gia, dân tộc.

- Thực tiễn đời sống tôn giáo ở nhiều quốc gia trên thế giới cho thấy, tôn giáo không chỉ có vai trò tích cực đối với xã hội thông qua các giá trị văn hoá, đạo đức của nó, mà tôn giáo còn có nhiều giá trị tiên bộ và tích cực khác đối với ổn định xã hội, đoàn kết, khoan dung xã hội và sự phát triển bền vững. Tôn giáo cũng là một lực lượng quan trọng để thúc đẩy mở rộng tình đoàn kết hữu nghị giữa nhân dân các nước; tôn giáo là lực lượng tham gia giải quyết các vấn đề có tính chất toàn cầu như: *Bảo vệ môi trường, chống chiến tranh, bá quyền, bạo lực, nghèo đói, thảm họa thiên tai, các căn bệnh thế kỷ...*

- Tôn giáo là nhân tố góp phần giữ gìn bản sắc văn hoá của các dân tộc trong quá trình giao lưu, hội nhập phát triển và toàn cầu hoá.

- Tôn giáo là nhân tố quan trọng tạo ra hệ giá trị xã hội vì tôn giáo là lực lượng xã hội, có các hệ giá trị văn hoá, đạo đức riêng để điều chỉnh hành vi, chuẩn mực, lối sống... của đông đảo tín đồ.

Thông qua các sinh hoạt, điều chỉnh hành vi, chuẩn mực của tu sĩ và tín đồ và cùng với thời gian, tôn giáo sẽ tạo ra các hệ giá trị xã hội nhất định.

- Trong xu thế vận động chung của lịch sử, mỗi quốc gia, dân tộc phải tự xác định được con đường đi riêng phù hợp với mình. Mỗi quốc gia cũng như có những tôn giáo mang bản sắc riêng, phù hợp với đặc điểm, điều kiện, trình độ phát triển và truyền thống văn hoá của dân tộc mình, nhưng không tách rời xu thế vận động khách quan và những giá trị, quy luật chung của nhân loại .

Trong sự vận động, phát triển của tôn giáo thời gian tới, chúng tôi thấy rằng:

- Cách mạng khoa học – công nghệ phát triển nhanh, mạnh và xã hội hóa cao sẽ tác động sâu sắc không chỉ đến sản xuất kinh tế mà cả những vấn đề chính trị, xã hội, trong đó có vấn đề tôn giáo.

- Quá trình toàn cầu hóa và sự phát triển như vũ bão của cuộc cách mạng khoa học công nghệ hiện đại, nhất là công nghệ thông tin đem lại nhiều sự thay đổi trong quá trình hội nhập và quan hệ quốc tế. Các nước sẽ ngày càng mở rộng quan hệ giao lưu, hợp tác, phụ thuộc lẫn nhau trên nhiều lĩnh vực kinh tế - văn hóa - xã hội...; các luồng di cư, xuất khẩu lao động, các hoạt động giao lưu, trao đổi văn hoá, khoa học, giáo dục, đầu tư kinh doanh... giữa các quốc gia, các khu vực ngày càng được tăng cường... Điều đó tạo ra sự đan xen và hội nhập văn hóa, kinh tế giữa các quốc gia dân tộc. Trong xu thế toàn cầu hoá, các tôn giáo có cơ hội, điều kiện khách quan để thâm nhập và lan tỏa ra khắp thế giới. Trong xã hội tương lai sẽ khó có thể cưỡng lại sự cải đạo, bỏ tôn giáo này theo tôn giáo kia hoặc cùng một lúc tin theo nhiều tôn giáo của người dân trước một sự phát triển đa dạng và phong phú của tôn giáo.

- Cùng với quá trình dân chủ hoá xã hội, sự phát triển của tự do cá nhân trong xã hội mới, xu hướng **thế tục hoá** (nhập thế), **dân tộc hoá** và **dân chủ hoá** trong các tôn giáo tiếp tục diễn ra mạnh mẽ, kể cả đối với những tổ chức tôn giáo có tổ chức chặt chẽ và giáo quyền mạnh mang tính toàn cầu như Vatican.

Bên cạnh những suy tư, nghiên cứu về mặt tâm linh, thần học, các tổ chức tôn giáo sẽ tích cực và tăng cường phát huy thế mạnh sở trường của mình trong việc tham gia vào các hoạt động chung của xã hội, nhất là tham gia xã hội hoá các hoạt động y tế, văn hoá, giáo dục, nhân đạo từ thiện, bảo vệ môi trường, phòng chống chiến tranh, bạo lực,...

Để thích nghi, tồn tại và phát triển phù hợp với truyền thống, bản sắc văn hoá của các dân tộc, tránh nguy cơ xung đột về mặt văn hoá, các tổ chức tôn giáo sẽ chủ động **dân tộc hoá các suy tư thần học, giáo lý và các nghi thức sinh hoạt tôn giáo của mình;**

Bản thân các quy định, thứ bậc trong quan hệ nội bộ tổ chức tôn giáo, cũng như trong quan hệ giữa chức sắc, nhà tu hành tôn giáo với tín đồ cũng được cải tiến theo hướng ngày càng dân chủ hơn, **tính thiêng** và sự tôn sùng đối với các phẩm trật trong giáo hội cũng giảm đi.

- Các tôn giáo trên thế giới sẽ khai thác xu thế toàn cầu hoá, cũng như những thành tựu của cuộc cách mạng khoa học công nghệ hiện đại, công nghệ

thông tin để đẩy mạnh các hoạt động truyền giáo và phát triển tín đồ trong quốc gia dân tộc, trong khu vực và trên phạm vi toàn thế giới.

- Sự phát triển sức sản xuất, của khoa học công nghệ hiện đại, kinh tế tri thức, chạy đua vũ trang... từng bước dẫn đến trật tự thế giới mới. Vai trò của các nước có tiềm lực kinh tế, quân sự và ưu thế chính trị, ngoại giao sẽ tác động mạnh mẽ và ảnh hưởng không nhỏ đến các vấn đề xã hội, trong đó có vấn đề tôn giáo.

- Toàn cầu hóa, quốc tế hóa không làm lu mờ quốc gia, dân tộc. Xu hướng chung là mỗi khu vực, mỗi quốc gia, vùng lãnh thổ đều muốn vươn lên khẳng định vai trò quốc gia, ý thức dân tộc và sức mạnh của dân tộc mình, nhất là sức mạnh mềm, trong đó có vai trò của tôn giáo.

- Nhìn chung, các hoạt động tôn giáo sẽ sôi động và "sầm uất" hơn, nhất là các hoạt động đối ngoại tôn giáo. Nếu có chính sách pháp luật tốt, phát huy được mặt tích cực trong các tôn giáo thì các tôn giáo sẽ là yếu tố góp phần cho sự ổn định và phát triển bền vững của mỗi quốc gia dân tộc, kể cả trong việc xây dựng con người mới, xã hội mới nhân văn và tốt đẹp hơn.

- Thế kỷ XXI là thế kỷ có nhiều diễn biến phức tạp về tôn giáo và dân tộc. Trong nhiều trường hợp vấn đề tôn giáo gắn kết với vấn đề dân tộc, không chỉ liên quan đến nhân quyền, mà còn là nguyên nhân, nguyên cơ của những xung đột vũ trang. Vấn đề tôn giáo trong điều kiện toàn cầu hoá và cách mạng khoa học, công nghệ thông tin dễ dàng vượt khỏi phạm vi quốc gia và trở thành vấn đề quốc tế. Do đó, chính sách pháp luật về tôn giáo, dân tộc nếu không được xây dựng và thực hiện tốt, thường dễ bị lợi dụng, kích động trở thành mâu thuẫn, thù hận, chia rẽ giữa các tôn giáo, thậm chí trở thành xung đột xã hội dưới vỏ bọc tôn giáo.

Các thế lực xấu, cực đoan sẽ tiếp tục tìm cách lợi dụng tôn giáo để chia rẽ sự đoàn kết trong cộng đồng từng dân tộc và giữa các quốc gia dân tộc, chống lại xu hướng phát triển tiến bộ của loài người, thậm chí thúc đẩy xu hướng ly khai...

Trong bối cảnh đó, chúng ta cần xây dựng hệ thống luật pháp như thế nào để tăng cường được sự đoàn kết, khoan dung giữa các tôn giáo và phát huy được vai trò tích cực của các tôn giáo trong đời sống xã hội?

Từ kinh nghiệm thực tiễn, xin đề xuất một số ý kiến như sau:

3.2.1- Hệ thống luật pháp tôn giáo của mỗi quốc gia cần được xây dựng một cách dân chủ, có sự tham gia ý kiến của tất cả các tôn giáo trong các giai đoạn của quá trình xây dựng luật: giai đoạn dự thảo, thẩm định, ban hành và thực hiện.

3.2.2- Hệ thống luật pháp đối với tôn giáo ngoài việc phản ánh và thể hiện đặc điểm, điều kiện, bản sắc mỗi quốc gia, đồng thời thể hiện được các đặc điểm, nội dung và tính chất của thời đại ngày nay. Trong đó cần chú ý điều chỉnh xu hướng **thế tục hoá** (nhập thế), **dân tộc hoá** và **dân chủ hoá** của các tôn giáo trong thời đại ngày nay.

Để khẳng định tính dân tộc của tôn giáo, các quốc gia đều thông qua hệ thống các chính sách pháp luật để điều tiết và dân tộc hoá các nội dung, nghi thức, phong cách diễn tả và thể hiện đức tin của các tôn giáo, thậm chí cả giáo lý, giáo luật của các tôn giáo.

3.2.3- Hệ thống luật pháp phải thể hiện và đảm bảo được quyền tự do tín ngưỡng tôn giáo của nhân dân, thực hiện sự bình đẳng giữa các tôn giáo (dù lớn hay nhỏ); không phân biệt đối xử hay kỳ thị vì vấn đề có liên quan đến tôn giáo; đồng thời phát huy được tư tưởng đoàn kết, khoan dung giữa các tôn giáo, giữa tôn giáo với xã hội, giữa tôn giáo và tự nhiên.

Pháp luật cần có các quy định cụ thể nhằm tăng cường sự giao lưu, chia sẻ, giúp đỡ lẫn nhau giữa các tôn giáo trong cộng đồng; hỗ trợ và thúc đẩy các tôn giáo đoàn kết với nhau, cùng nhau hành động vì các vấn đề chung như: *Xoá đói giảm nghèo, bảo vệ môi trường, cứu trợ thiên tai, bão lũ, chống khủng bố, chiến tranh, bá quyền, bạo lực...*

3.2.4- Các tôn giáo chân chính, dù lớn hay nhỏ, dù có tính quốc gia, khu vực hay có tính quốc tế... đều có mẫu số chung đó là hướng con người tới cái chân - thiện - mỹ theo cách riêng của mình, đều đề cao sự khoan dung, đoàn kết cộng đồng, đó là điểm tiến bộ, tích cực mà hệ thống luật pháp cần tính tới để điều chỉnh theo hướng phát huy những điểm mạnh, tiến bộ của tôn giáo.

Với vai trò, tính chất, đặc điểm của tôn giáo trong thời đại ngày nay, cần nhận thức khách quan và đúng đắn bản chất của tôn giáo; tôn trọng tự do tôn giáo và chủ động phát huy những giá trị văn hoá, đạo đức và những yếu tố tích cực

khác của tôn giáo trong đời sống xã hội, thực hiện đoàn kết các tôn giáo trong khối đại đoàn kết cộng đồng của các quốc gia dân tộc.

Hệ thống luật pháp cần chú ý điều chỉnh để phát huy vai trò của các tôn giáo không chỉ ở các khía cạnh đạo đức, văn hoá, mà còn ở một phạm vi tổng thể hơn trong nhiều lĩnh vực của đời sống xã hội, nhất là vai trò tôn giáo trong việc tham gia giải quyết các vấn đề chung của dân tộc và toàn cầu như: *Xoá đói giảm nghèo, đoàn kết và ổn định xã hội, bảo vệ môi trường, phát triển bền vững, mở rộng và tăng cường tình hữu nghị giữa nhân dân các nước; chống chiến tranh, khủng bố, áp bức bóc lột, bạo lực, bất công...*

Hệ thống luật pháp cần ưu tiên lấy các xu thế tích cực, tiến bộ trong tôn giáo để khắc phục, hạn chế và đẩy lùi tư tưởng tôn giáo cực đoan hoặc lợi dụng tôn giáo vào các hoạt động khủng bố, ly khai, chiến tranh và bạo lực... trong một nhóm nhỏ cực đoan hay lực lượng xấu.

3.2.5- Hệ thống luật pháp dù điều chỉnh các quan hệ xã hội, con người và trên các lĩnh vực chính trị, kinh tế, văn hoá – xã hội, an ninh quốc phòng... song luật pháp phải định hướng, xác định được bản chất, vai trò và quan hệ của tôn giáo trong mối quan hệ với những lĩnh vực, vấn đề khác (kinh tế, chính trị, dân chủ hóa xã hội, văn hoá, đạo đức, đối ngoại...).

Bên cạnh đó, hệ thống luật pháp phải có tính răn đe, đấu tranh, trừng trị nghiêm và có tính giáo dục cao đối với những tư tưởng, hành vi tôn giáo cực đoan, kích động thù hận, gây chia rẽ giữa các tôn giáo hay kỳ thị, phân biệt đối xử vì lý do tôn giáo. Xử lý nghiêm minh đối với những hành vi lợi dụng tôn giáo vào các mục đích tiêu cực, phi nhân bản, chính trị cực đoan, trục lợi về kinh tế, gây ảnh hưởng đến an ninh, trật tự chung của cộng đồng và các quyền tự do khác của công dân và quyền của người khác.

Kính thưa các vị đại biểu,

Trong vấn đề đoàn kết và khoan dung tôn giáo, chúng tôi vui mừng thấy rằng, trong lịch sử Việt Nam từ hàng nghìn năm nay, **trên cơ sở một nền tảng văn hoá nhân văn, khoan dung của dân tộc Việt Nam**, các tôn giáo Việt Nam luôn có xu hướng đoàn kết, khoan dung, hoà đồng, không có mâu thuẫn đối kháng, dù là tôn giáo nội sinh hay tôn giáo từ bên ngoài du nhập vào. Hàng nghìn

năm trước, các tôn giáo lớn lúc bấy giờ ở Việt Nam là Phật giáo, Nho giáo và Lão giáo đã có xu hướng "Tam giáo quy nguyên" (tức là 3 tôn giáo cùng tôn tại hoà đồng, đoàn kết, gắn bó với nhau, không kỳ thị hoặc tranh chấp nhau) và hiện nay cũng vậy. Vào các ngày lễ lớn của tôn giáo hay lễ tết của dân tộc Việt Nam, với sự quan tâm giúp đỡ của chính quyền và Mặt trận Tổ quốc Việt Nam từ trung ương xuống địa phương, lãnh đạo của các tôn giáo đều tổ chức nhiều hoạt động đi thăm hỏi, chúc mừng lẫn nhau, chia vui với nhau, mời cơm nhau thân mật. Trong ngôi nhà chung đại đoàn kết toàn dân tộc của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, các nhà lãnh đạo của 12 tôn giáo cùng ngồi trao đổi, bàn bạc và phối hợp thống nhất hành động để xây dựng, phát triển đất nước, cùng phối hợp tham gia thực hiện các hoạt động nhân đạo, từ thiện như: Xoá đói, giảm nghèo; cứu trợ người dân vùng bị thiên tai, bão lũ; nuôi dạy trẻ mồ côi; bảo vệ môi trường, bảo vệ quyền lợi của các nạn nhân bị chất độc da cam/diôxin; chống chiến tranh, bạo lực, nghèo đói; chống phổ biến vũ khí hạt nhân; phòng chống HIV/AIDS;... (giới thiệu nội dung và tặng sách cho Trung tâm Quốc tế nghiên cứu luật và tôn giáo của Đại học BYU).

Thưa các nhà khoa học và quý vị đại biểu,

Để tăng cường đoàn kết, khoan dung giữa các tôn giáo, thì các nhà lãnh đạo chính trị không chỉ phối hợp với các nhà lãnh đạo tôn giáo để xây dựng và từng bước hoàn thiện hệ thống luật pháp tôn giáo, mà điều quan trọng hơn là họ phải phối hợp cùng nhau hành động, hành động và hành động (**No talk, only action, action and action**).

Xin trân trọng cảm ơn và kính chào quý vị !